

Øverland: Boikott av landssvikere som har sonet, det samme som å fortsette borgerkrigen

Tilbakeføringen til samfunnet under debatt i Studentvenstrelaget
Lindheim vil omskolere pressen og det norske folk

— Jeg takker Studentvenstrelaget for det frisinn det har vist ved å innby meg. Etter å ha vært utestengt fra presse og talerstol i 3 år, ser vi nå den tid gry, da vi vil få nærmere gehør for våre meninger og for vårt syn på rettsoppgjøret, sa overrettsadvokater Lindheim i Studentvenstrelaget i går.

Den store salen i Uranienborgveien 11 var fullstendig sprengt av folk da formannen, stud. philol. John Lager, åpnet møtet, der tidligere NS-folk for første gang var med i åpen debatt om deres forhold til samfunnet. Formannen ba om at debatten måtte bli saklig, men det ble den ikke alltid. Det var like tydelig som forståelig at storparten av de frammøtte var tidligere NS-medlemmer. Og i innleggene manglet det ikke på gamle og velkjente titrader om samfunnets syndebukker og uskyldig domte. Men det falt også ord som viste at det med ærlighet og god vilje kan gå an å komme til rette i samfunnet igjen. En tidligere frontkjemper, nå student Ståle Vigørust, talte slik at Arnulf Øverland spontant gikk fram og tok ham i hånden etterpå.

Overrettsadvokater Lindheim fortsatte med å si at slik som rettsoppgjøret er gjennomført, er en stor del av landets borgere dømt uskyldig til tvangsarbeid, fester og rettighetstap. Sosialt og økonomisk er mange av disse redusert til en pariakaste, stemplet som landsforrædere og utstøtt av samfunnet.

Hr. Lindheim mente at det skulle falle ham lett å bevise at passivt medlemskap i NS ikke var straffbart. De som var medlemmer av NS for 9. april 1940 var stort sett folk som satte høyt egenskaper som fedrelandskjærlighet, forsvarsvilje og ansvarsbevissthet, og det var liten grunn til at slike mennesker etter 9. april skulle gi seg av med å begå landsforræderske handlinger. Like etter 9. april var det heller ingen som hevdet at medlemskap i NS var straffbart.

Det var helt misvisende å etablere et årsakssammenheng mellom passivt medlemskap og bistand til fienden. Etter at de norske styrker hadde kapitulert i 1940 var det enda mindre grunn til å kritisere medlemskap i NS.

Håland-saken var den første sak hvor spørsmålet om medlemskapets straffbarhet kom opp. Under voteringen i Høyesterett stemte 5 dommere for at det var straffbart og 4 imot. Om bare én mann var gått over til mindretallet, så hadde hele rettsoppgjøret ramlet. Så svake føtter står det på. Og hvordan skulle den alminnelige mann skjønne at medlemskap var straffbart når 4 av landets høyeste dommere ikke skjønnte det? Passivt medlemskap var ikke straffbart etter noen lov før vi fikk de provisoriske anordninger.

Det reiser seg en naturlig og kraftig opposisjon av folk som er straffet for en handling som ikke er straffbar. Det nytter ikke å omskolere folk som er overbevist om at de ikke har gjort noe galt. Deri ligger det store problem, og oppgaven må være å finne botemidler mot det. Ifølge overrettsadvokater Lindheims program er botemidlene for det første et inngående opplysningsarbeid for å vise at de som var medlemmer av NS handlet helt forsvarlig etter sitt syn. Ved dette opplysningsarbeid håpet han at samfunnet ville erkjenne sin feilvurdering og gi de domte full oppreisning. Men siden avisene totalt stenger sine spalter for dem, må de se å skaffe seg sin egen presse.

Før det annet må tidligere NS-folk bringes tilbake til arbeidslivet, men ikke under slike forhold som bys dem i dag, da de ikke blir mottatt som aktverdige borgere, men må beholde landssvikstempelen.

Da må de heller danne økonomiske foretagender selv, innen sin egen krets og slik komme seg på fote igjen.

— Vi trykkes ikke så mye av økonomiske savn som av hat. Vi avviser både isfront og slukefront. Vi vil ha rett og sannhet, og vi tror det skal lykkes oss å få det til slutt.

Formannen ga så ordet til ARNULF ØVERLAND

— Jeg vil straks si, sa Øverland, at når en krever rettferdighet, må en være klar over at jus ikke er noen eksakt vitenskap. Skyld og straffutmåling kan ikke avgjøres etter matematiske formler. Det er menneskene selv som har skrevet lovene. Dommerne er også mennesker, som vel har kjennskap til kriminelle handlinger i ytre trekk, men som ikke alltid har tid og øyne til å avdekke alle de motiver som fører til forbrytelse.

En tiltalt vil som regel føle seg urettferdig behandlet, men det er intet bevis for skyldfrihet. Øverland leste opp et av de mange brev han stadig får fra tidligere nazister. Slike ryktebrev er eksempler på en mentalitet som ikke tyder på noen vilje til å tre inn i det samfunn som nå burde stå åpent for dem.

Har en landssviker følelse av skyld, blir det ofte en utålelig byrde for ham, som han ofte prøver å kaste av seg ved å innbille seg at han selv har rett og samfunnet urett. Men driver en dette spillet med altfor stor utholdenhet, kan det føre til en sinnstilstand på grensen av galskap.

Skyldbyrden kan bli utålelig tung å bære for mange, på mange måter bra folk, som tross alt har en samvittighet å stri med. Men ikke for de økonomiske landssvikere, de har et solid fettpolster

omkring sin samvittighet.

Det er vel ikke bare ond i alle quislinger. Det kan vel være litt av hvert hos dem som hos andre. Men når de sier de er like gode som vi, da må jeg ta en reservasjon, da er jeg fariseer nok til å påstå at vi gjennomsnittlig er en grad bedre.

Loven rammer ikke alle folkets naturlige elementer. Det har vært krevd en opprenskning til bunns, men da skulle Norge bli temmelig tynt befolket. Jeg ville heller ønske en opprenskning til topps, sa Øverland. Når en så åpenbar landsforræder som Suifdlo vel nå får lægeattest og pass og drar på rekreasjonsreise til Argentina, da fristes en til å spørre hvorfor vi overhodet dommer noen.

De store forbrytere er omgitt av et nettverk av paragrafer. Mot en slik bakgrunn kan en i høyden kalle sakene mot tyskertøser og frontkjempere for narrestreker.

At unge frontkjempere, barn av nazistiske foreldre, i sin konfuse sinnstilstand satte livet inn, var dumt og tragisk, men ikke bare foraktelig. Umyndige gutter ville være tapre og kjække og gikk inn for den nye tid, på samme tid i lydlig disiplin og i protest mot autoritetene.

Samfunnet kan ikke la landssvik være helt straffritt. Folket har tydelig gitt tilkjenne at det ikke vil tåle handlinger som truer landets eksistens. Rettsoppgjøret er en nødvergehandling. Det ser ikke ut til at vi kan leve i evig fred, og vi må ha lov til å verge oss mot den potensielle 5. kolonne, hvilken partifarge den enn har.

Rettsoppgjøret må ikke representere hevnlyst, men det må heller ikke være så høyt hevet over alminnelig rettsbevissthet at det ikke blir noen forbindelse mellom praksis og folkets rettsfølelse. Det kan ikke foregå etter en lov bare for engler. Men vi må en gang bli ferdig med det. Det var godt at det kom en amnestilov for dem som ble dømt tidlig og for hårdt. Og det var nødvendig med et korrektiv for straffutmålingen. De stadige mildere dommer er et uttrykk for at tiden går og at vi glemmer.

Og vel er det at vi glemer. Vi ville ellers bli sinnssyke og ikke makte å bære dagens byrder. Vi må bære oss slik ad at sarena får gro.

Ingen skal ha tilleggstraff i form av boikott, men da må de godta at vi har flertallsstyre her i landet og at flertallet danner normer for hva som er rett og riktig. Loven kan være skroplelig, men stort sett gir den uttrykk for den gjennomsnittlige rettsbevissthet, og den skal respekteres.

Den som vil inn i samfunnet igjen må møte det med god vilje, og de som skal ta imot dem må vokte seg for å såre og krenke. Vi må gå ut fra at begjære parter har fått svi. Boikott vil være det samme som en fortsettelse av borgerkrigen og befordre stille hat og uhyggestemning i en tid som ikke er mindre kritisk enn for 10 år siden. Jeg bryr meg ikke om å preke om kjærlighet, sluttet Øverland, men vi har hatt nok av bitterhet og hat, og det kan være godt med litt mer jevn fornuft.

Under debatten grep Øverland ordet igjen og sa tilslutt: — Jeg skulle gjerne se folket samlet på ny, men ikke for enhver pris.

109870